

UZ
LEUVEN

Klinische toxicologie

diagnostische strategie

Prof Dr Marc Sabbe
Emergency Medicine
Department of Public Health and Primary Care

UZ
Leuven

Herestraat 49
B - 3000 Leuven

www.uzleuven.be
tel. +32 16 33 22 11

UNIVERSITY HOSPITALS LEUVEN

Vermoeden of herkennen

- **Voorgeschiedenis van**
  - Zelfmoordpoging
  - Psychiatrische behandeling
- **Coma e causa ignota**
- **Ritmestoornis & < 40 j**
- **Metabole acidose of rookinhalatie bij brand**
- **Lethargie of coma bij kinderen**
- **Heterogeen pallet van symptomen**

Vermoeden of herkennen

Toxidroom

- Dissociatie van typisch fysiologisch gepaarde symptomen
- Specifieke cluster van symptomen

Vingerafdruk van een specifieke intoxicatie

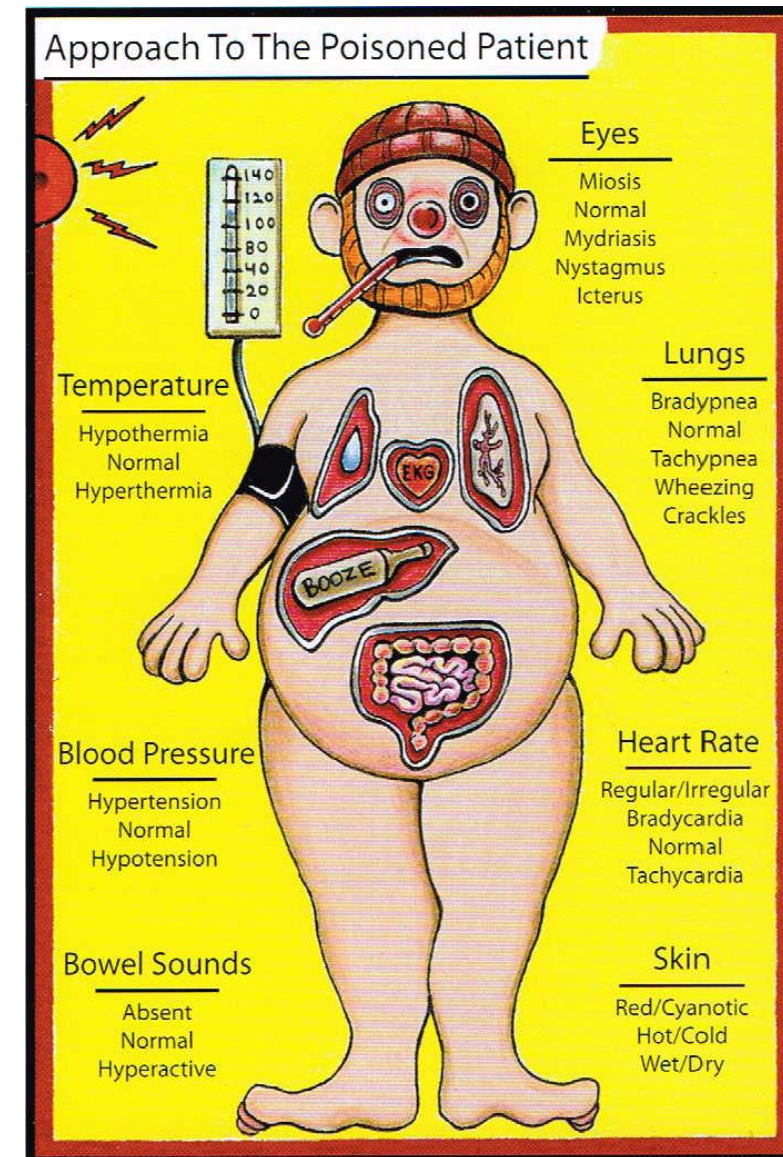
Specifieke aspecten Anamnese

- ***Patient gerelateerde factoren***
  - Toegang tot producten of medicatie
  - Welke voorschriften bij patient en omgeving
  - Geslacht, soort werk of ontspanning
  - Psychiatrische en medische voorgeschiedenis
  - Verhaal van de feiten
- ***Omgevingsfactoren***
  - Verpakkingen, afscheidsbrief,...
  - Afwezigheid identiteit,...
  - Plaats van het gebeuren

Specifieke aspecten van het KO

1. CZS
2. pupil diameter
3. ademhaling
4. circulatie
5. gastro-intestinaal systeem
6. temperatuur
7. diurese
8. Algemeen KO

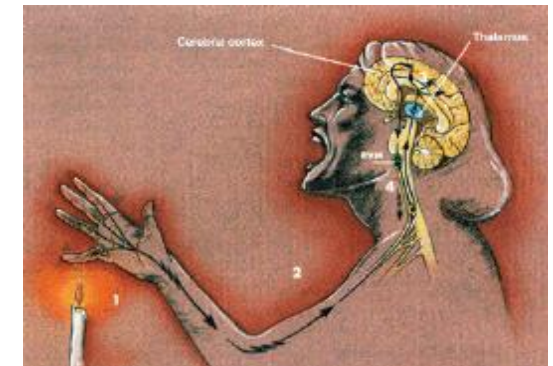
Specifieke aspecten van het KO

1. CZS

- GCS
- Fasciculaties - myoclonie
- excitatie - convulsie
- hyper / hyporeflexie

2. Pupil diameter

- miose
- mydriase
- Accomodatie stoornissen

Specifieke aspecten van het KO

3. Ademhaling

- ***Ademhalingspatroon***
  - hyperpnee = correctie metabole acidose
  - oppervlakkige ademhaling (ademh. freq.↑ en volume ↓)
  - ademhalingsonderdrukking (ademh. freq. ↓ en volume ↓)
- ***Long auscultatie***
- ***Ademhalingsgeur***

Specifieke aspecten van het KO

4. Circulatie

- **ECG : zie later**
- **CVP**
- **bloeddruk: hypotensie - hypertensie**

Specifieke aspecten van het KO

5. Gastro-intestinaal systeem

- braken – diarree
- hypo- / hyperperistaltiek !!!!

Specifieke aspecten van het KO

6. Temperatuur

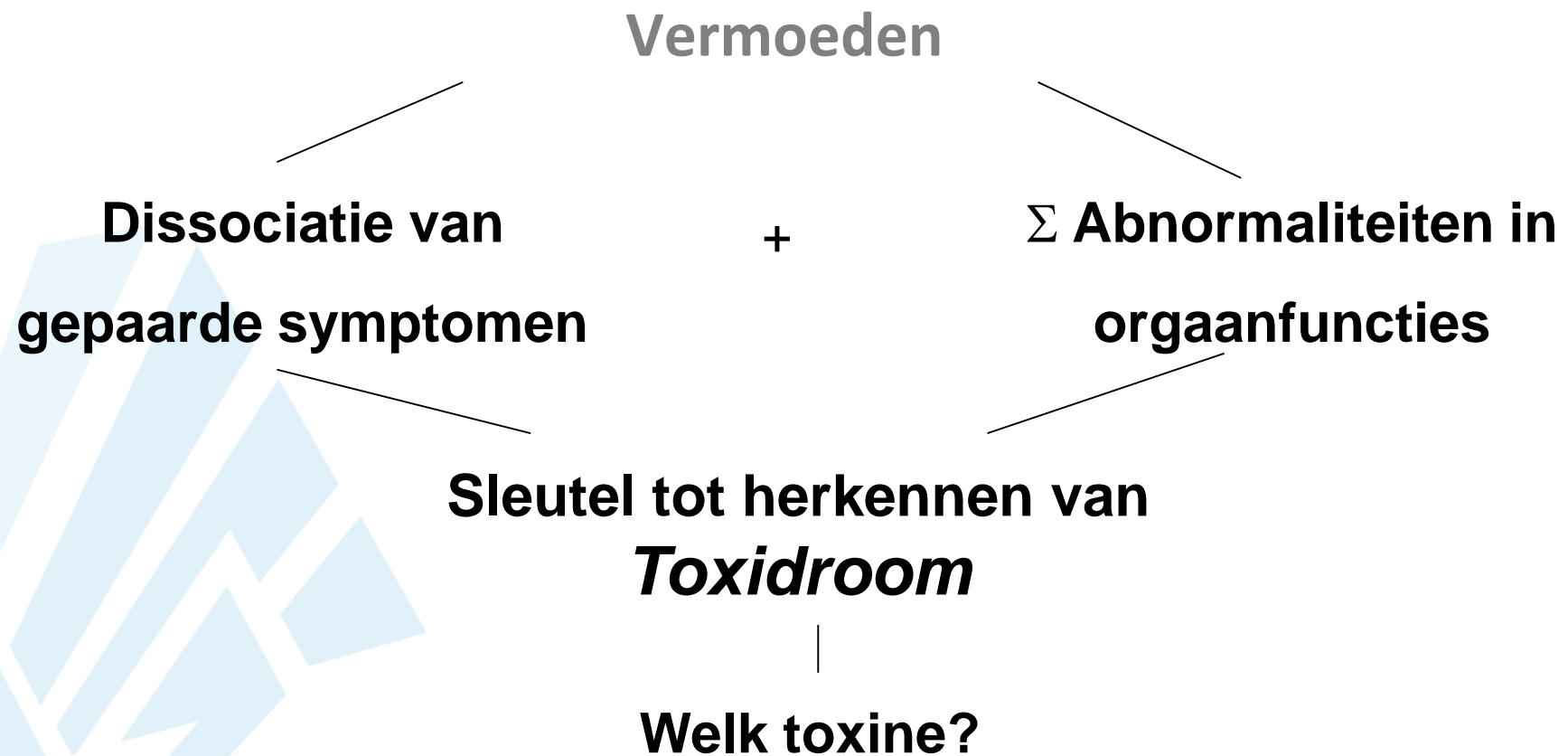
- hypo - hyperthermie

7. Diurese

- Prerenale nierinsufficiëntie
- acute tubulus necrose - rhabdomyolyse

8. Algemeen

- Injectie punten, petechiën, bullae
- icterus, methaemoglobinemie-cyanose
- compartiment syndroom

Anticholinerg toxidroom

- Hyperthermia
- Flushed
- Dry skin
- Dilated pupils
- Delirium
- Tachycardia
- Urinary retention

HOT as a hare
RED as a beet
DRY as a bone
BLIND as a bat
MAD as a hatter

Cholinerg toxidroom

- **DUMBELLS**

Diarrhea, diaphoresis

Urination

Miosis

Bradycardia, bronchosecretions

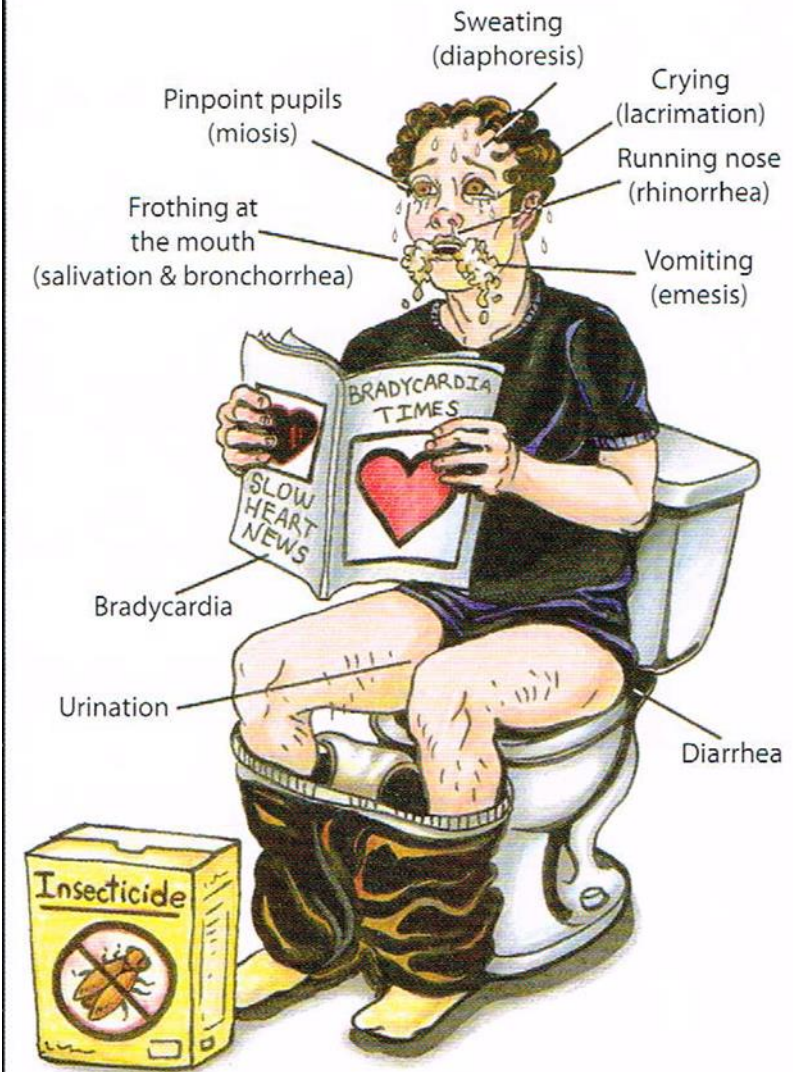
Emesis

Lacrimation

Lethargic

Salivation

Cholinergic Toxidrome

Cholinergic Toxidrome

Muscarinic Symptoms

S – Salivation

L – Lacrimation

U – Urination

D – Defecation

G – GI cramping

E – Emesis

Nicotinic Symptoms

M – Muscle cramps

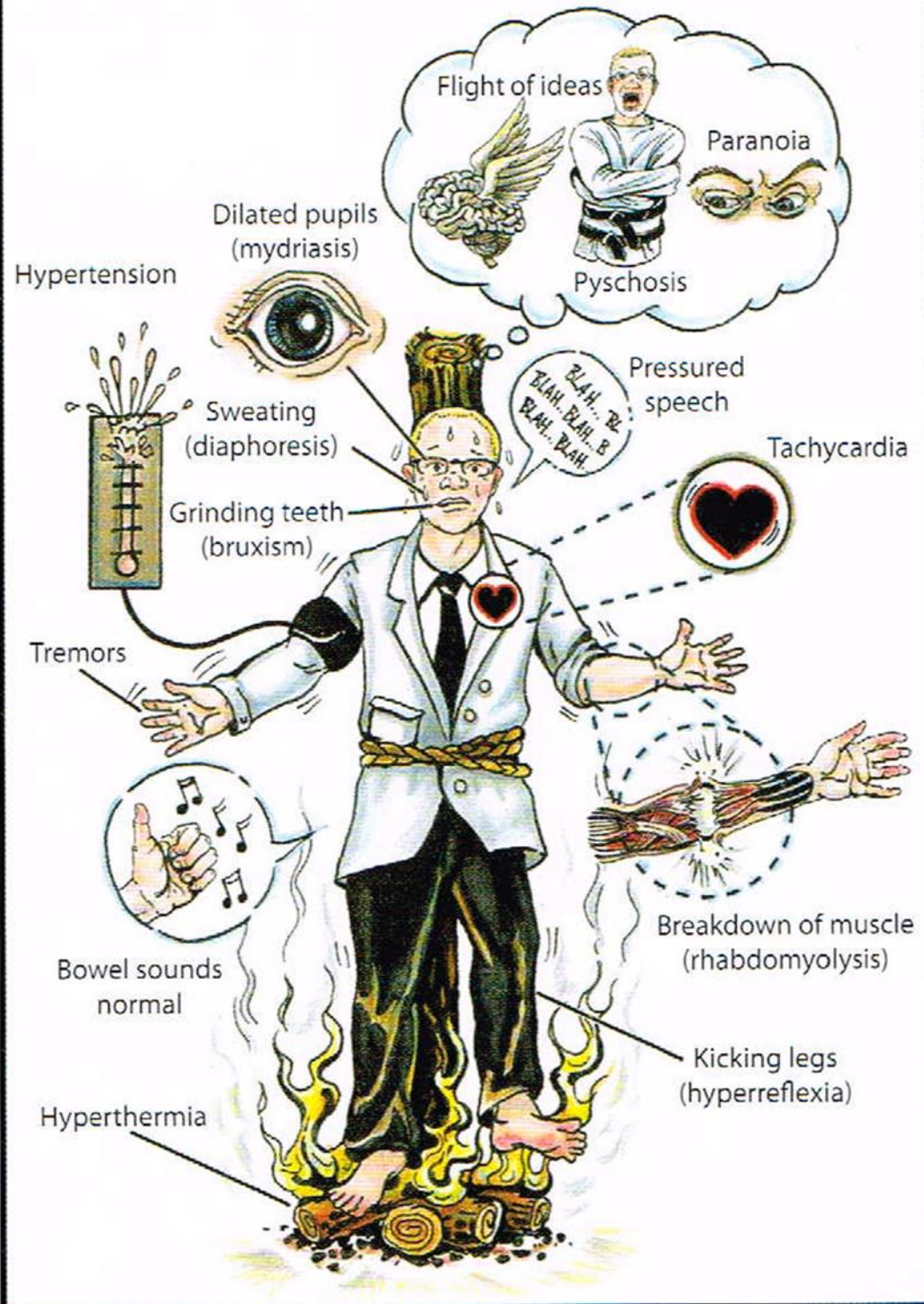
T – Tachycardia

W – Weakness

T – Twitching

F - Fasciculations

Sympathomimetic Toxidrome

Serotonerg toxidroom

CZS: *verward, myoclonie, tremor hyperreflexie, trismus*

Pupillen: *mydriase*

Ademhaling en circulatie:

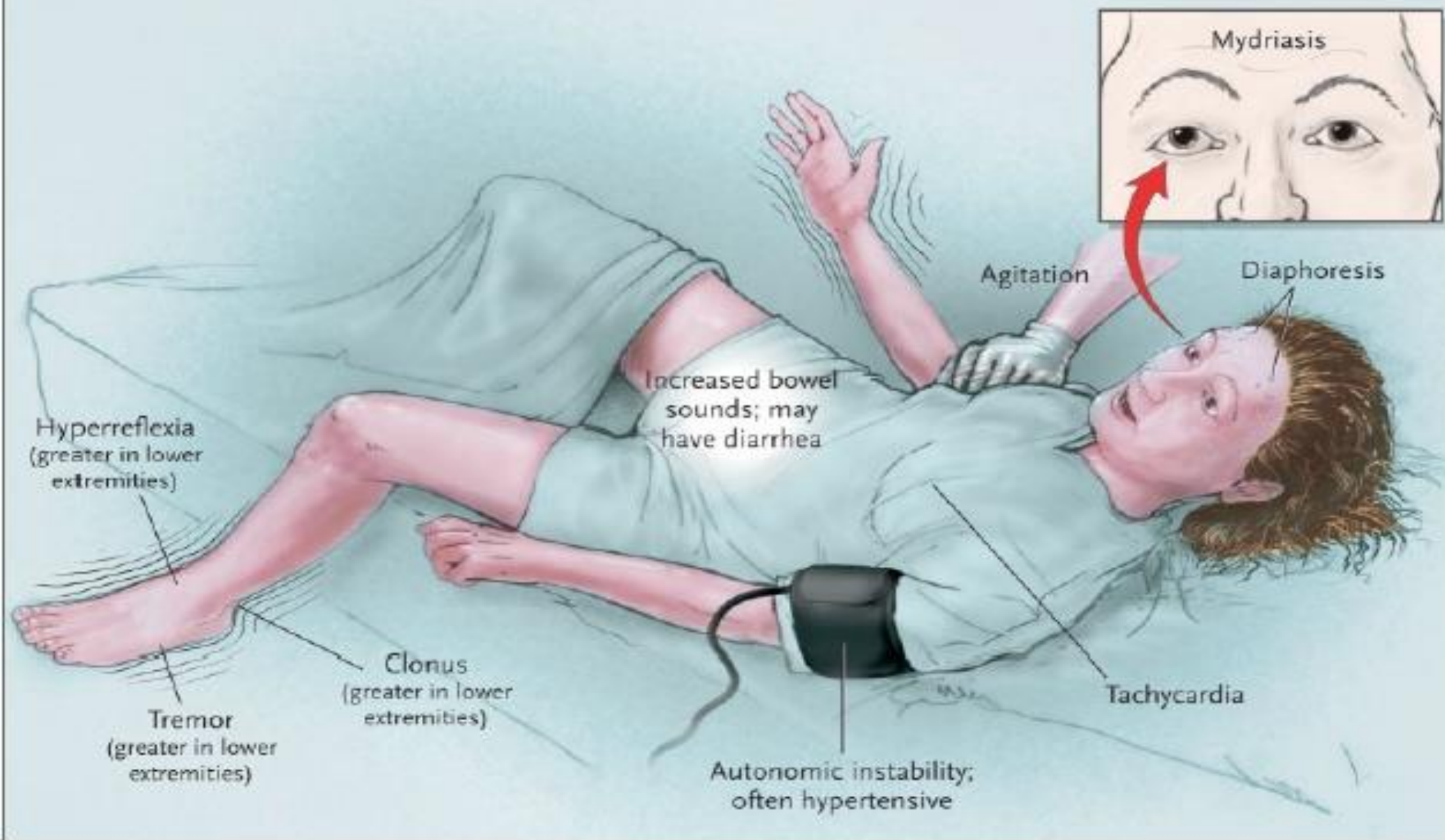
*hyperpnea, tachycardie, QT-verlenging,
ritmestoornissen*

GI: *hyperperistaltiek, diarree*

Andere: *zweten, faciale flushing, gestegen temperatuur*

*SSRI and drug combinations as MAO-inhibitors with L-Tryptophan or
Paroxetine*

Figure 2. Findings in a Patient with Moderately Severe Serotonin Syndrome.

Hyperkinetic neuromuscular findings of tremor or clonus and hyperreflexia should lead the clinician to consider the diagnosis of the serotonin syndrome.

Toxidroom pitfalls

Geen toxidroom = Geen intoxicatie ?

- ***Uitgestelde toxiciteit of toxidroom***

mechanisme :

- uitgestelde absorptie van het toxine
- distributie factoren
- metabole factoren

Toxidroom pitfalls

Geen toxidroom = Geen intoxicatie ?

Geen toxidroom zichtbaar

- zeer milde intoxicatie
- zeer ernstige intoxicatie met onmiddellijk fatale afloop
- symptoom vrij interval
  - Paracetamol
  - Koolwaterstoffen

Toxidroom pitfalls

Meerdere toxines ingenomen

- Verschillen in farmaco(toxico)kinetiek
- Verschillen in farmaco(toxico)dynamiek

=>

- Geen symptomen (+ en -)
- Variatie in symptomen: eerst + en later –
- Verdoezelde symptomen: + > -

Toxidroom pitfalls

**Toxidroom maar we missen een symptoom
of er is een tegenstrijdig symptoom**

vb: organofosfaat intoxicatie

- **Verwachten bradycardie**
- **Observeren tachycardie**
  - **Zwakte ademhalingspijeren => hypoxie => drive voor tachycardie**
  - **Drive >> directe bradycardiserend effect**
  - **R/ atropine => bradycardie ontstaat**

Werkdiagnose via toxidroom

- **Start therapie!!!**
- **Bijkomende bevestiging**
  - *Toxico bepaling*
  - *Biochemie*
  - *Beeldvorming*
  - *EKG*

Diagnostisch protocol:

1. biochemische evaluatie

- ***Toxicologisch onderzoek***
  - Snelle screening vs bewerkelijke testen
  - GEEN algemene screening maar klinisch gericht
- ***(Chemisch onderzoek)***

Diagnostisch protocol:

1. biochemische evaluatie

- ***Chemische evaluatie***
  - Osmolaliteit (gemeten & berekend) => ***osmotic gap***
  - Electrolyten – rabdomyolyse
  - Zuur-base + ***anion gap***
  - Baseline parameters van organen

Box 1
Causes of an elevated osmole gap

Toxic alcohols

- Ethanol
- Isopropanol
- Methanol
- Ethylene glycol

Drugs and excipients

- Mannitol
- Propylene glycol
- Glycerol
- Osmotic contrast dyes

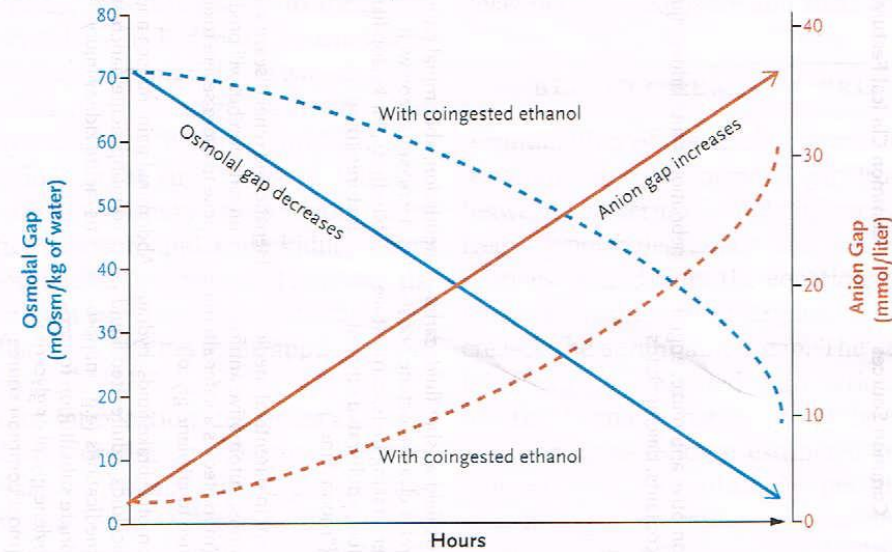
Other chemicals

- Ethyl ether
- Acetone
- Trichloroethane

Disease or illness

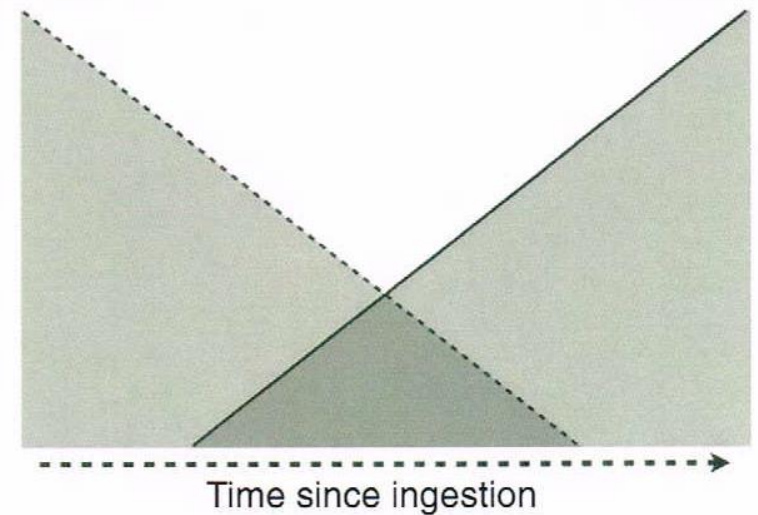
- Chronic renal failure
- Lactic acidosis
- Diabetic ketoacidosis
- Alcoholic ketoacidosis
- Starvation ketoacidosis
- Circulatory shock
- Hyperlipidemia
- Hyperproteinemia

B Time Course of Changes in the Osmolal and Anion Gaps

Osmolar load
(osmolal gap)

Anion gap
(metabolic acidosis)

Diagnostisch protocol:

1. *biochemische evaluatie*

- **Osmolality – osmotic gap**

	Osmolal gap	Acidose + anion gap	Aceton	oxalaat
Ethanol	+	-	-	-
Methanol	+	+	-	-
Isopropanol	+	-	+	-
Ethylene-glycol	+	+	-	+

Diagnostisch protocol:

1. biochemische evaluatie

- **Electrolyten**

- **Na⁺**

- Deshydratie – H₂O vergiftiging
    - Thiazide diuretica

- **K⁺**

- Diuretica – laxativa
    - Spironolactone –ACE inhibitor
    - Insuline
    - β₂ agonist

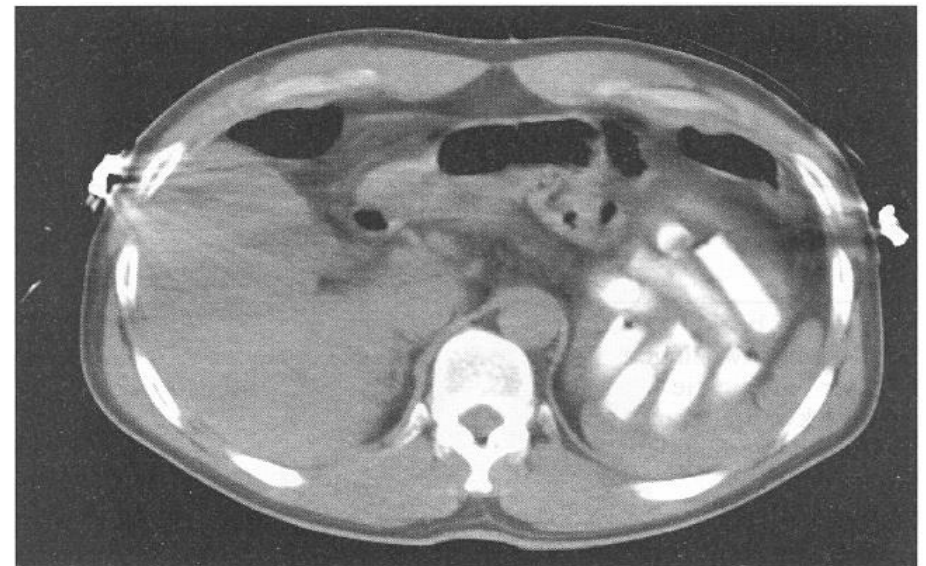
Diagnostisch protocol:

1. biochemische evaluatie

- **Zuur – base**
  - **Respiratoire origine**
    - ademhalingscentrum (opioid)
    - $p\text{CO}_2$ receptor (salicylaten)
    - ademhalingsspieren (organofosfaat, curares)
  - **Metabole origine**
    - Generatie van organische zuren (methanol, Ethyleenglycol)
    - pK_a van toxine (barbituraten)
    - Renale toxiciteit

Diagnostisch protocol: *2. beeldvorming*

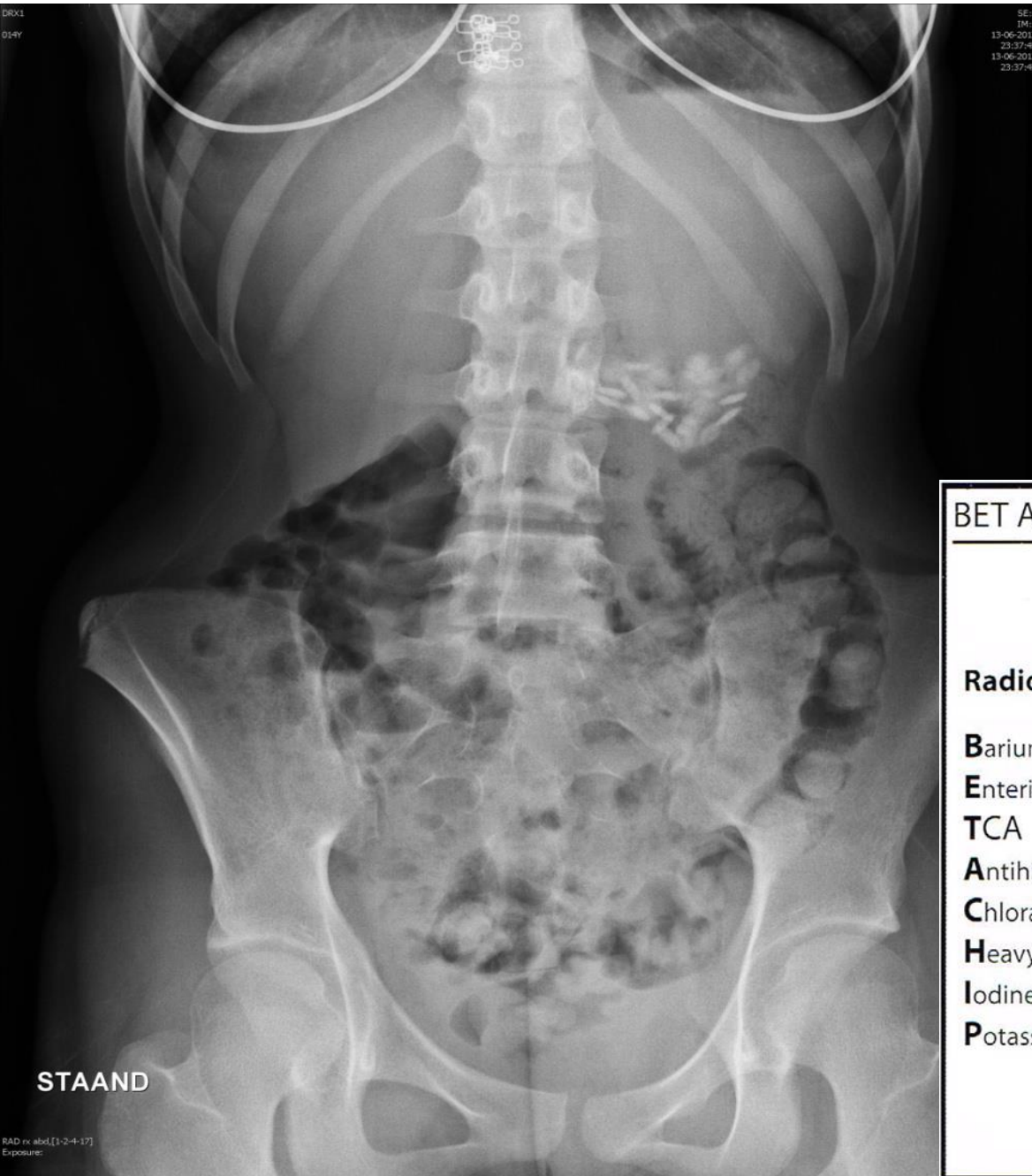
- **RX thorax**
  - Pneumonia?
- **RX abdomen**
  - Zichtbaar?
  - Body packers
- **CT abdomen**
  - Body packers

Diagnostisch protocol: *2. beeldvorming*

- **Agents visible on abdominal X-ray (COINS)**
  - C** chloral hydrate, cocaine packets, calcium
  - O** opium packets
  - I** iron & other heavy metals: lead, arsenic, mercury
  - N** neuroleptic agents
  - S** sustained-release or enteric-coated agents

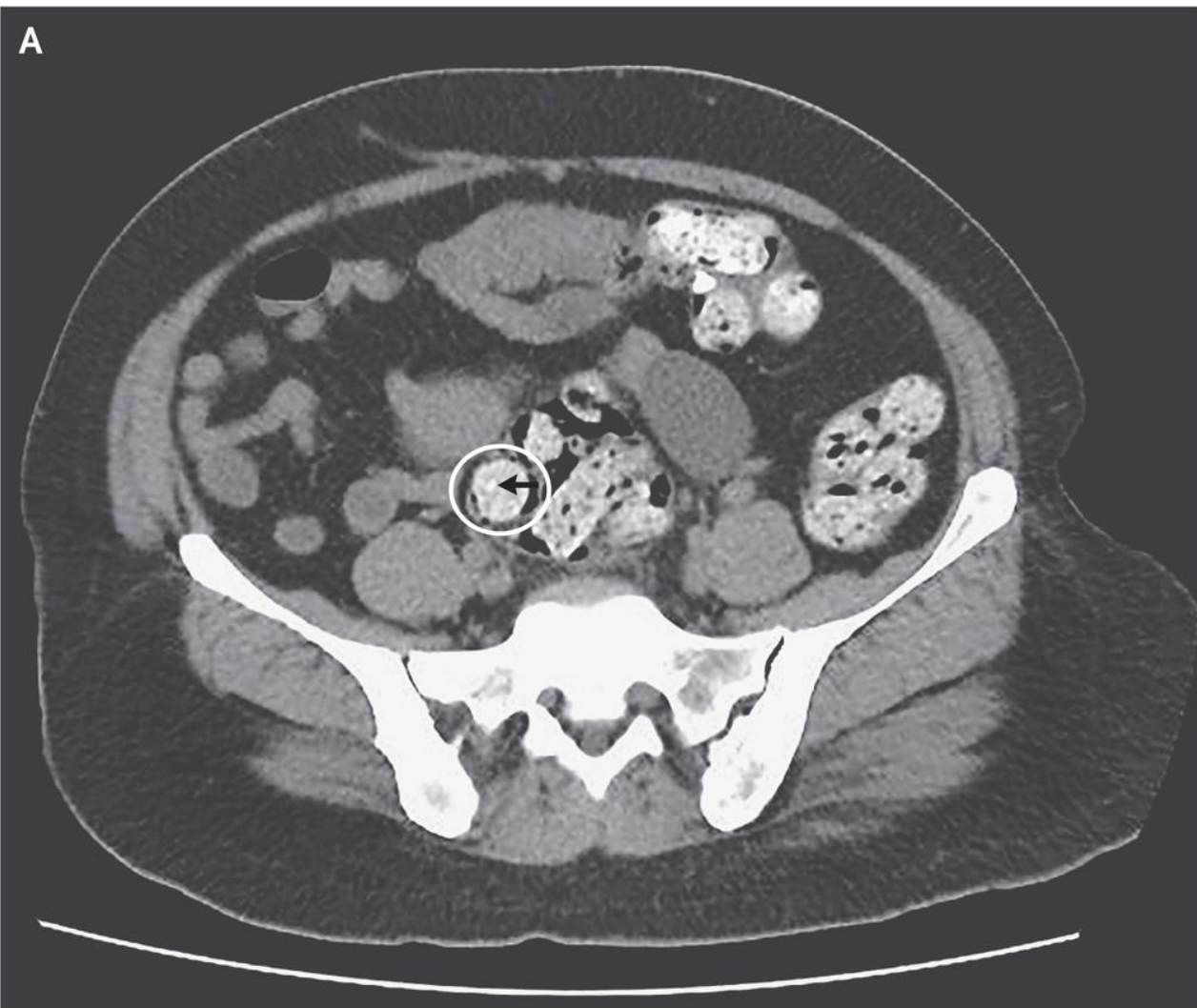
BET A CHIP Mnemonic

Radiopaque Substances

- B**arium
- E**nteric-coated tablets
- T**CA
- A**ntihistamines
- C**hloral hydrates/**C**alcium/**C**ondoms
- H**heavy metals
- I**odine/**I**ron
- P**otassium/**P**henothiazine

Loodhoudende opium body packs

Diagnostisch protocol:

3. elektrofysiologie

- **Veel toxines beïnvloeden het EKG**
- **Is het EKG bruikbaar om:**
  - Ernst te bepalen?
  - Risico 's tot (cardiale) complicaties te bepalen?
  - Evolutie intoxicatie te bepalen?
  - Ontslagklaar te bepalen?

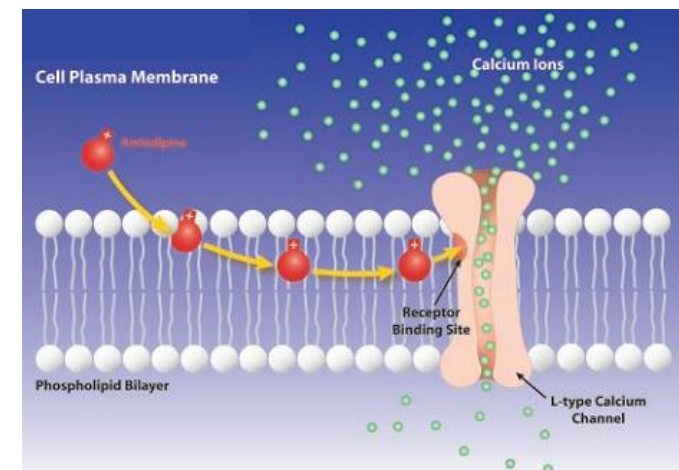
Diagnostisch protocol:

3. elektrofysiologie

- **70 % geïntoxiceerden hebben een abnormaal EKG**
  - **Rhythm abnormalities (62 %)**
    - Sinus tachycardia or bradycardia
    - AV block
    - Atrial tachycardia – nodal bradycardia
  - **Morphological abnormalities (38 %)**
    - QRS widening
    - QTc prolongation - PR prolongation
    - ST abnormalities - T wave inversion

ECG changes and poisoning

- **Major groups**
  - **K⁺ efflux blockers**
  - **Na⁺ channel blockers**
  - **Na⁺ – K⁺ adenosine triphosphatase blockers (Na/K-ATPase)**
  - **Calcium channel blockers**
  - **β-adrenergic blockers**
  - **Combinations**

Diagnostisch protocol:

3. elektrofysiologie

- **Intoxicatie met ongekend toxine vs risico VT/VF**
  - **Normaal QTc** = risico van 3.8 %
  - **Long QTc but < 500 ms** = risico van 26 %
  - **Severe QTc > 500 ms** = risico van > 38 %

Manini AF et al. J Med Toxicol 2009

Conclusies

- ***Toxicologie & diagnostiek***
  - Anamnese en KO zijn de basis voor...
  - Bepalen toxidro(o)m(en)
  - Onmiddellijk start therapie
- ***Fine tuning diagnose & opvolging effect therapie***
  - Toxicologisch & chemisch onderzoek
  - Beeldvorming
  - elektrofysiologisch

